

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vita Venerabilis Arnesti, (vulgò Ernesti) Primi Archiepiscopi Pragensis

Balbín, Bohuslav

Pragæ, 1664

Arnestus Archiepiscopus à Carolo Romanorum Rege Princeps creatur, ac
Maximus Regnorum Minister. Caput VI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42763

ARNESTUS Archiepiscopus à
Carolo Romanorum Rege Princeps
creatur, ac Maximus Regno-
rum Minister.

Anno 1347.

CAPUT VI.

OMnes ante se Reges in Bohemia *Carolus Cesar*, & Bohe-
miæ Rex militaribus, regijs, ac divinis virtutibus ante-
cessit; ad id Naturæ bonitas & præstantia sine dubio
multum contulit, sed institutio non minus: nam etiam
virtutes discuntur. Militiam à Patre Rege, quem *Achillem* pos-
ses dicere, tum à Proceribus Regni Bohemiæ, qui *Caroli* latus cin-
gebant assidue, præstantes armis (*Lippenses, Welharvicenses, Kolo-*
wratæ, Novodomenses, Hazenburgici, aliique) regias & cælestes
virtutes ab educatione *Gallica*, amitæ *Marie*, *Caroli Gallie Regis*
conjugæ sanctissima fœmina, & *Ioanne de Cara* morum Magistro,
tum potissimum ab *Arnesto* percepit, quem unum sibi jam pri-
dem in adversis rebus suis & Patris irâ, fidissimum senserat, bo-
nisque omnibus & Regno universo ob dignitatem, prudentiam &
sanctimoniam charissimum esse sciebat; nec abnuvit *Arnestus*, &
ad Aulam invitantis imperium accepit, & quanquam sanctæ quie-
tis dulcedine, & orandi desiderio, ut forsitan eo tempore inter
Bohemiæ Prælatos nemo magis, teneretur, tamen cum reipublicæ
salutem, & gloriæ divinæ decus & accessiones cogitaret, privata
omnia publicis postponenda, ab otio illo cœlesti tantisper avo-
candam mentem, abneganda longa illa quibus in DEI conspectu
solus

Caroli IV.
quædam lau-
datio.Hagek. Anno
1336. 1335. &
sepius.Arnestus ad
Aulam à Ca-
rolo vocatur

A Regum in-
stitutione
Regnorum
Fortuna de-
pendet.

solus affluebat solatia, denique laborandum, & curis aperiendum esse animum duxit. Sciebat sapientissimus Præsul ab institutione, & cultu Regis, regnorum ipsorum salutem pendere; hunc esse publicum fontem, qui si salutaris sit, vota & desideria subditorum impleat; si lutulentus, aut lethali ab adulantibus infuso veneno, aliisque aularum pestibus inficiatur, quid nisi certissimum exitium, & mortem regnorum sequi? quod magnus in aula *optimi Cesaris Traiani* Vir *Plutarchus* ostendit prudentissimo libello, cui titulum fecit: *cum Principibus esse philosophandum*. Mihi Regum institutio Typographiæ persimilis videtur, ubi primas literas ponere gravis & difficilis censetur labor, at si jam prima pagina perfecta sit, & ad typum perveniat, nullo jam negotio exprimentur ceteræ, tantæque id celeritate, & artis fiducia præstatur, ut die uno, unâque ex forma, mille aliæ nascantur. *prima hac forma Rex* est, cujus ad exemplum *Populus* componitur; ut qui unum Principem ex præscripto virtutis educârit, in uno illo Regnum & subjectos omnes populos educâsse videatur, ut probat *Synesius*. Itaque etsi *Arnestus* pridem apud *Carolus* Principem omnia posset, tamen cum *Carolus* regna auspicaretur, multum ad DEI gloriam referre putabat, animum Principis in his regnandi principijs occupare. Ferè enim ultima primis respondent, & ex primis Regum annis prudentes conjecturam capiunt, & Leunculi ex vestigio primo humi presso agnoscuntur. Tenacissimi naturâ sunt Principes eorum, quæ primùm in regnando didicerunt, quippe ea esse fundamenta Regnorum credunt, & legum vices obtinere; ad dignitatem itaque suam pertinere putant cœpta semel defendere, nè errâsse animadvertantur, quâ opinione nihil esse Regi foedius (& meritò quidem) existimant. At vicissim *Carolus*, cum *Arnestum* velut publicum Regni Parentem haberi ab omnibus videt, procul affectibus & simulatibus agentem, nihil desiderare, sperare, nullas opes expectare, nullius calamitate latari (quæ cupiditates sæpe Regum Ministros, cum Regis & regnorum pernicie, in transversum agunt) obsequio in Regem omnes anteire, nihil nisi DEUM, ac Divina, Regnorum deinde in-

Libro de Regno
ad Imp. Arca-
dium.

Primi Anni
Principum
observandi.

Quibus de
causis Arne-
stum Carolus
omnibus Au-
licis prætule-
rit,

colu-

cohumitatem, ac Regis ipsius gloriam, ac utilitatem in consilijs spectare, beatum se enim vero credidit, quòd *Arnesti* tempore regnaret. Addebat non leve momentum: quòd parem in regno dignitate non haberet, adeòque sine invidia *Arnesto* uti posset; nec aberant in Regem merita, quibus omnes reliquos Proceres superabat. Nam *Carolus privatum*, ut dixi, defenderat, coluerat, Proceribus Bohemis commendarat, unius semper partes secutus, & Legationibus susceptis nuper ad Imperij coronam adjuverat. *Summam igitur in rebus minimis maximisq; fidem Arnesto Carolus Rex habebat*, ut ait *Dubravius Olomuccensis Episcopus*; huic non modò regnorum, sed etiam conscientia sua aperiebat arcana, hic consilia omnia moderabatur, & regebat; Ut verò honoratior *Arnesto* Principis familiaritas, & *Arnestus Carolus foret*, radijs suis illustrare tantum Præsulem aggressus, *Arnestum S. R. Imperij Principem* creavit; scio ejus dignitatis collata nullam usquam apud *Dubravium*, aut *Hagecium*, vulgatosque scriptores haberi mentionem, sed ego manuscriptis vetustissimis codicibus, ac literis plusquam vicenis, ab ipso *Carolo Romanorum Rege, & postea Imperatore*, scriptis, ejusq; Imperiali signo munitis, me tuebor, quas omnes *Arnesto dilecto Principi suo* inscripsit, & subscripsit. Quanta postea in Regnum univèrsam, atque ipsum *Carolus* ex *Arnesti* consilijs, & aula ac negotiorum usu, gloria & utilitates redundarint, suo loco videbimus. Animadvertètere hanc apud *Cæsarem Carolus Arnesti* auctoritatem *Clemens VI. Innocentius* itidem *VI. Urbanus V.* sanctissimi, & ad commune generis humani bonum, ut ita dicam, geniti Pontifices, eaque *Arnesti* gratia ad commoda univèrsalis Ecclesiae, ad pacem populorum, ad stabiliendas in Italia contra Tyrannos (quorum atas illa ferax fuit) vires suas, optimè sunt usi, ut quòd effectum cuperent, per *Arnestum* ferè *Cæsari* commendarent; ejus rei jam antè quædam allata sunt documenta, & deinceps adferentur. Anno 1355. cum *Innocentius* Pontifex adversus Turcarum Tyrannidem omne Christianum nomen exciret, neque nesciret sine *Cæsare* vix quidquam perfici posse, ad *Nicolaum Aquileiensem Caroli fratrem, & Arnestum* præcipuè, literas in eam rem dedit,

L. 22. histor.
Bohem.

Arnestus
Summus Ca-
roli Minister
& Princeps.

De Clemente
videl. 2. C. 7.
3. 3.

Arnesti apud
Carolus aucto-
ritas.

Raynaldus A
1355. N. 42

Innoc. T. 3. Ep
sacr. pag. 92.

dedit; quos, ut ait *Raynaldus*, plurimum apud *Carolus* gratia & auctoritate pollere sciebat. Anno 1360. *Bernabos Vicecomes* Tyrannus, Sedis Apostolicæ terras hostilem in modum vexabat, *Arnesto* iterum scripsit Pontifex (eas literas citat *Raynaldus* in *Annalibus*) uti *Carolus* ad suscipiendum Ecclesiæ Romanæ patrocinium, & ad coercendos Tyranni impetus excitaret. Excitavit enimvero, magnamque sibi eo pacto apud historicos eorum temporum gloriam, & apud Pontificem gratiam *Carolus* comparavit. Gliscebant *Ludovicum* inter Ungariæ Regem, & *Cesarem Carolus*, iam bellum grave jam jam erupturæ discordiæ, *Arnestum* protinus litteris (ut est apud *Raynaldum*) *Urbanus Pontifex* admonuit, videret, & quâ posset auctoritate *Caroli* animum ad pacem flecteret. Non modò Pacem impetravit *Arnestus*, sed etiam novo conjugio *Caroli*, Regum firmavit concordiam. Plura de his rebus postea. Illud hîc, non obiter animadvertendum (quod mille alijs exemplis approbari potest) Bonorum Principum (quos amat Divinitas, & quorum regna fortunare cupit) eorum, inquam, Principum temporibus, magnos in consilijs, aliisque regno gubernando necessarijs virtutibus, Viros, agente de cœlo Providentiâ, exoriri & emergere, quos Regibus velut custodes, & *humanas*, ut ita dicam, *Intelligentias* apponit DEUS; contra accidit ijs, qui Regna pessum ire sinunt, & Reges se & Parentes populorum esse non meminerunt, ut claris Viris, quibus errores admissi in Regnis emendari possent, ferè destituantur, & inopiâ meliorum, *Ministros dubios*, periculosissimis in consilijs & negotijs, adhibere cogantur.

Anno 1363.

Urbanus To. 1.
ep. secr. pag. 71.Raynal. Anno
1363. & 1364.
N. 10. & 11.Felicis Prin-
cipes, egre-
gios habent
Ministros.

Notæ in Caput VI.

Caroli Cæsa-
ris præstan-
tia.

OMnes ante se Reges. *Verba non mea, sed Du-
bravij Olomucensis Episcopi de Carolo sunt, hęc, cujus etiam
gubernationem pulcherrimam toto libro 22. historia Bohemi-
ca commendat, quod etiam antè L. 21. fecerat. Pius II. Pontifex
C. 23. Carolus Imperator, inquit, Vir magnorum operum. Vide
Hagek*

C.VI. ARN. SVMMVS IN AVLA CÆS: MINIST: 123
Hagek in hist. Bohem. maxime Schickfus: in Annalibus Siles: L. 1.
C.33. Pontanum in Carolo.

Naturæ Bonitas: Carolus Princeps maximus, omnium scientiarum capacissimum ingenium ad litteras attulit, quadam etiam ex Evangelij doctissime est interpretatus; Linguas calluit plurimas. Ex divina gratia, ait ipse in Vita sua, non solum Bohemicum, sed Gallicum, Italicum, Teutonicum, & Latinum sermonem ita loqui & scribere scivimus, ut una lingua istarum sicut altera nobis apta esset. Neq; modò Cesar ipse Carolus cujuslibet (ut ita dicam) gentilis esse voluit, sed decreto etiam Norinbergæ A. 1356. edito, Principes omnes Imperij monuit, uti filios suos ab anno atatis septimo loqui assuescerent Germanicè, Slavicè, Latinè, Italicè; eam enim rem ad felicem & latam populorum gubernationem plurimum adferre momenti, & plus quàm ullam aliam scientiam Regibus prodesse, ac incredibilem erga Regem in populo amorem efficere, si suà eum linguà loquentem audierint. Laudat id quoq; Pius II. Epistolâ 430. quâ Ladillaum Bohemiæ Regem instruxit: avo, inquit, Tuo materno maximi cordis Regi, tantum profuit linguas nôsse complures, quantum Patri tuo nocuit ignorâsse; & post: Regna non minus amor, quàm ferrum tuetur, sed amari eum, qui non amat, impossibile fuerit; amoris autem conciliator, linguæ commercium. Vide plura in eam sententiam; sed me à Carolo Cesare argumenti gravitas paulum abstraxit. Longum esset pulcherrimas hujus Principis enumerare virtutes. Lege citatos authores, & vitam ab ipso scriptam, & orationem Joannis Archiepiscopi in Funere Caroli, quam edidit Marquardus Freherus.

Linguarum
notitia Prin-
cipibus ne-
cessaria.

Historia Sca-
lecensis Ann.
1356.
Raynaldus
Annal. Eccl.
Anno 1356.
Rebdorff: Ar-
gentinas, Gol-
dast in Collect.
Cens. Imper-
rial. Tom. 14.

Ab otio Cœlesti. Pulchrè id expressit in aureolo li- bello Thomas à Kempis: Oportet dilectum pro dilecto relinquere.

Arnestus apud Carolum omnia posset. Lege historias Bohemiæ & Manu scripta vetera, ubiq; invenies hujus intima familiaritatis vestigia; nec dissimulavit Carolus, adeò etiam in literis Imperialibus hunc suum amorem profretur, ob illum diu- turnum (ait in quibusdam literis A. 1350. X. Calend. Novembr.) sinceritatis affectum, & affectivæ dilectionis flagrantiam, quibus

Caroli Cæsa-
ris, & Ernesti
familiaritas.

Q 2

Arne-

Arnestum Archiepiscopum, &c. gratiosis semper favoribus prosequimur, &c. *Idem habet Borek in hist. Boh. fol. 322. 325. idem alij scriptores, Hagek 1348. & 1358. qui sepius colloqui solitos de gloria, regnisq; suis amplificandis commemorat; Dubrav: L. 22. Passim animadvertes Arnesti consilio, quem à latere suo egre sinebat discedere, omnia gesta. Ob eam causam factum puto (quod in literis Caroli sepe notavi) ut, dum Aula & Imperij Principes enumerantur, Arnestus ante alios omnes primo loco ponatur.*

Arnesto sine Invidia Carolus utebatur.

Imò etiam cum omnium approbatione, pauculis invidis exceptis, qui nunquam magna virtuti desunt. Notavit istud vitæ scriptor vetustus magno ab omnibus hominibus dilectionis affectu prosequebatur Arnestus, &c. Rara hæc summis Aularum Ministris gloria, ex corde amari. Non blandiantur sibi Regum Ministri de honoribus, quos Aulici, Urbes ac Provincia ultro ipsi deferunt. Magna est inter honorum & malorum ministrorum honores differentia: Bonos, ob amorem ac beneficentiam, Cives, Nobilitas, ac Regnum ex animo saluant; malos, honorant & adorant, nè velint nocere. Sic olim Romani Fobrem, Pallorem, Cometam, &c. colebant, & fulgetra adorare solebant. Timor fecerat Deos, non amor.

Rarissima est in Aulis gloria sincere amari.
Plin. l. 29. hist. Nat. c. 2. vi. de Politian. in Miscellan. c. 32.

Arnestum Imperij Principem. Venerabilis,

ait in Aurea Bulla Carolus Imperator, Arnestus S. Pragensis Ecclesiæ Archiepiscopus, Princeps & devotus noster dilectus. Eundem titulum observabis in alijs literis: in Donatione Evangeliorum S. Marci: Carolus DEI gratia, &c. Venerabili Arnesto Archiepiscopo Pragensi, Principi, &c. & in donatione S. Crucis, & in confirmatione Privilegiorum sanctæ Pragensis Ecclesiæ, & alias sæpius; ut derogare fidem tantæ literarum authoritati nemo possit. Et quid plura aggerimus? ab Arnesto habent successores Archiepiscopi quod omnes sint, & ab omnibus Principes habeantur.

Archiv. Glac. S. 1.

Anno 1354.

1352. 4. Idus Maj.

Ex Arnesti Consilij.

Reges prudentissimorum Virorum consilij, & Ministeris egere, Politici omnes docent, & probavit scriptor Novus Gallicus C. 24. in Ministerio Cardinalis Mazzarini.

Reges Ministris necessariò uti debent.

C.VL. ARN. *SVMMAVS IN AVLA CÆS. MINIST.* 125
rini: Sol licet mirabili claritate fulgeat, astra tamen ex Divino ordine admittit, &c.

Adversus Turcarum Tyrannidem. *Urbani* in Annal. Eccl. Anno 1365.

litteras Carolum ad bellum Turcicum adhortantis recitat Raynaldus Caroli Imp. Turcicū bellum molitur.
datas Avenione 1363, 8. Cal. Junij. Quin adeò A. 1365. Avenionem ipse Casar accessit, & de bello Turcico gerendo consilia contulit, ac præter operam suam omnem, etiam necessarios comæatus per Vngariam in Turciam ituris Exercitibus promisit; quod si Rex Vngaria transitum eâ parte negaret, classem suis impensis adornaturum se, qua milites Christianos in Asiam transportaret. Hac omnia arcana Caroli Casaris consilia, Gallorum Regi, ut eum in hoc fœdus attraheret, per Epistolam, quæ extat, Pontifex patefecit, ac Caroli in rem Christianam studium mirificè commendavit. Sed hæc tam pia consilia, militum Patriam respicientium levitas, ac deinde domestica Principum Christianorum discordia abruperunt, ut latè narravit Raynaldus. Hæc quæ modò narravi, è diametro pugnant cum ijs, quæ de Carolo Casare scriptores patrij, ac Dubravius præcipuè commemorant. Hic postremus Carolum Casarem longâ oratione de Turcico bello, quàm illud omni ætate infeliciter à Christianis sit gestum, dissentientem, auxilia negantem, fœderi subscribere recusantem inducit. Ego Pontificijs literis, quæ ea de re legimus, plus tribuo; nisi forè temporum ratio scriptores nostros excuset, ut bellum, quod antè Casari placuit, postea mutatis Principum, ac ipsorum militum animis, discordijs crescentibus, clade maximâ acceptâ, finiendum esse, ac ponendam tam infelicis belli cogitationem Carolus prudentissimè judicârit.

Bonorū Principum temporibus Viri magni. Magni viri chari esse Principibus debent.

Verissimum ex historijs, Imperia Regum Bonorum, exortu doctorum siderum consignari, neq; scio in Antiquitate egregium aliquem Principem, qui egregijs in consilio viris caruerit. Vide Scipionem Amirat: discurs: Politic: in Tacitum; Ab Ens in Thesauro Politico; Annibale n Scotum in Tacitum, &c. Apud Typotium exempla L. 1. de Hierograph. N. 123. Hinc illa apud Principes ingeniorum & prudentia estimatio; notum est quid Darius optârit, in Herodoto

126 DE VITA VENERABILIS ARNESTI LIB. II.
L. 3. & Carolus V. audiens in Anglia Joannem Roffensem & Thomam Morum occisos, si in meis, inquit Regnis talia duo lumina haberem, quamcunque munitissimam Civitatem mihi auferri paterer, nè his privarer. *Plura Bisciola Noster T. 1. subsecutor. L. 5. C. 22.*

Quam Vitæ Rationem, & formulam vivendi Venerabilis Princeps Arnestus hoc tempore sequeretur.

CAPUT VII.

Sentio jam pridem expectari à me, ut quotidianam in Archiepiscopatu *Arnesti* vitam, & quæ domesticæ, ut ita dicam, & quasi interiores ejus occupationes, & curæ in tanta dignitate, & Aula gloria fuerint, breviter aperiam. Etsi autem in ultimam hujus libri partem differre *Viri Virtutes* statuerim, aliquid tamen ex ijs hoc quoque loco delibandum esse, ipse video. Nihil referam, quod testimonijs veterum Codicum probare non possim.

I.
Arnesti summa cum DEO conjunctio.

II.
Arnesti Aula cenobio Regiosorum virorum persimilis.

In primis summam cum DEI Majestate amicitiam, & penè familiaritatem ingressus erat *Arnestus*, còque jam assiduâ exercitatione mentis pervenerat, ut etiam in medio gravissimorum negotiorum, & aulæ strepitu, aut ipse in Cælo versaretur, aut DEUM ante se versantem in terris aspiceret; hinc omnis mali otij odium, & sempiterna rerum Divinarum, ac cœlestium meditatio precèsq; lacrymis plerumque, ac gemitibus velut gemmis distinctæ. Aulam habebat *Arnestus* splendidam ac nobilem, magno Prælatorum, Clientum, Nobilium, & Capellanorum, ut vocant, numero, tamen